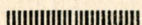

І коли за кілька тижнів Ісус покидає громаду учнів, підноситься і розпливається в ясноті, то проте не відходить остаточно. Ось уже чаїться на закруті дороги, що веде з Єрусалиму до Дамаску і виглядає Савла, свого улюбленого переслідника. Відтоді кожний може зустріти на своїй дорозі Бога, що чатує на нього.

Н. Королева.

„ЧИСТІ“*.

Перед світанком того дня, що похід мав увійти в Толедо, до табору прибилося двоє подорожніх.

Сандоваль — він тієї ночі командував табором — з цікавістю дивився на прихожих і не міг згадати, коли вже бачив такі ясні обличчя, таких спокійних людей.

— *Diaos vos benesiga!* — привітався старший провансальським привітом.

Широкі чорні плащі й чорні ж баскійські берети не робили прихोждьків подібними ні до гірських пастухів, ні до селян. Лікарі?.. Астрономи з Романії?

— Слуги Божі з Романії, — пояснив старший аскет з блідим обличчям і глибокими запаленими очима.

Мешканці долини Родана та Піренейських країн не визнавали себе ані за васалів Франції, ані підданців Арагону. Давали своїй країні неутральну, з давниною повязану назву:

— *Romania.*

— Прохасмо милостивої авдієнції в королеви, донї Хуани.

Сандоваль пройшов рукою по білій щітці свого густого волосся й наказав чекати:

— До відповідної хвилини. — Але щиро додав: — Тільки наперед не можна казати, коли вона прийде.

...Вона прийде! — так певно притакнув старший прихожий, ніби це залежало від нього, а не від донї Хуани. — Вона прийде й попрощався тими ж словами, що сказав вітаючись:

— *Diaos vos benesiga!* (Най вас благословить Господь!)

І справді швидко, як можна було сподіватись, дочекались „слуги Божі з Романії“ приобіцяної Сандовалем „відповідної хвилини“. Донї Хуані настільки полекшало перед Толедом, що то го ж таки дня вона прийняла чужинців.

— Колись король Дон Педро Арагонський обстав за тими, що їх переслідували, як тепер нас. Його шляхетна рука простяглась над розпорошеними несправедливістю по світі...

Далекий погляд донї Хуани затримався на старшому романському втікачеві — Монфорові. Думкою пролетіло: Монфор нащадок переслідників, тепер просить захисту перед переслідуванням. І все за те саме! Дивні діла Господні!

* Другий розділ повісти „Предок“.

— І я не замикаю дверей милосердя переслідуваним — промовила задумливо. — Сонце Еспанії, як і за Дон Педра, так і тепер світить усім пригнобленим і нещасливим. Сини ж Еспанії, її шляхетні лицарі обороняли завжди й оборонятимуть усіх покривджених. Але... я не знаю, як Свята Церква...

— Чи ж не називали Дон Педра, богобоязливого короля „el Catolico“? Чи ж не дав йому Господь перемоги над маврами, що віддаються справам матерії й тіла, цим принадам диявольським.

Замовкли, і немов німа тиша сказала: — Так!..

— Давні події нагадали ви, — ніби прокинулася з думок володарка. — Я гадала, що вже давно розвіявся дим каркасонських кострів... * Думалось, що з ним зникла й пам'ять по тих „досконаlih“, „чистих“, „альбігойцях“.

— Дим — може... Але ж, королево, все ще непоборною фортецею стоїть свята Гора Спасення — Монсегюр зо своїм найсвятішим скарбом. І ні спалити її, ні зрізати не можна.

— А в серцях вірних горить посвячений огонь науки Гільбера де Кастро, — тихо додав другий романець.

Був стрункий, високий, з білим мармуровим чолом, відтієним, аж синім, трохи закручерявленим волоссям.

Хуана обернулася до нього. На хвилю затримала свій погляд на тім вирізбленім чолі й трохи схвильовано промовила: — На що згадуєш наймення... про яке що можеш знати, чужинче?

З-під широких брів блиснули два вогники очей:

— Згадую, володарко, бо забути не можу, хоч би й хотів: це — імя мого роду. Знаю ж про нього те, що тепер в Піренеях я — може його єдиний нащадок.

— Помиляєшся, мій госте...

— Мабуть ні, ясна королево! Вогнем і мечем до кореня винищено все, що було в Романії з роду де Кастро. Лишилось тільки двоє. Один помандрував у світ за очі, на Схід, в країну екітів чи готів... хто визнається на назвах тих диких пустинь?! З насіння ж другого був я, останній, бо ж посвятив себе Господеві.

Хуана вказала на Беату, що, немов би неприсутня думками, стояла, байдуже спершись на вікно.

— Тут знайдеш ще декого з свого роду. З нього ця дама, графиня Беата де Кастро. Говорити з нею можеш, але відповіди не чекай: вона — німа.

Романський де Кастро зробив кілька кроків до Беати й глибоко вклонився.

— Незбагнута Ти, Мудросте відвічна! В наших сумних, налитих підлотою часах єдина справна доля для нащадків того, хто беріг кров Христову в Святому гралю, — жити в мовчанню.

— Або, — додав лагідно Монфор, — служити Духові Істини,

* В Каркасоні спалили багато альбігойців підчас так званого „альбігойського хрестоносного походу“, що його вождем був Шимон де Монфор (1165 — 1218 р.р.).

що його світ прийняти не хоче. Ми бо не сміємо „прожити життя марно“.

— Не жити марно, — зідхнула королева. А хто скаже, що це означає?! І як це зробити, коли вже згасло сонце життя й не освітлює більше мети?

— Велика Мета не гине ніколи, володарко! А Сонце правди ніколи не гасне!

Під восковою церою обличчя Хуани підступив блідий румянець: королева стала подібна до освітленої зсередини камеї. Уста їй затремтіли. Але вона згасила готові вирватись слова. Знову якусь хвилину потривало мовчання. Погляд королеви торкнувся Беати, нерухомої, як статуя резигнації. Потім по черзі перейшов по обох прихожих, ніби хотів увійти в їхні думки.

— Шукаєте моєї охорони... — Гармонійний, „неземський“ голос Хуани тремтів. Дам її вам. Навіть — більше: подарую приязнь свою, якщо... Не знаю таємниць ваших, але — певне, що великі й могутні вони, коли за них платили життям. Кажуть бо, що ви — альбігойці, володієте „якимсь скарбом найціннішим“. Кажуть, що в горі Монсеґюрі зберігаєте Кров Христову. Скажіть же мені те могутнє слово, що перемагає й смерть саму та дає життя вічне. Тоді матимете все, що може дати наказ і влада королівська.

Схвильована королева встала. Її невелика постать, за час жалоби ще більше виснажена постами й умертвленнями, губилась у широких фалдах чорного оксамиту. Обвинута жалібними завоями голова видавалась масивна, аж зовнідто велика на таке дрібне тіло. Очі горіли екстатичним вогнем впертої, єдиної думки, що володіла нею нероздільно й цілковито.

Монфор спокійно оглянув володарку.

— Бгаато вигадок і неправди оточує наймення „чистих“ катарів. За те тисячі тисяч наших загинули. Великі десятки тисяч нас нищено нараз. Одначе „таємниці життя і смерти“ таки не знищено. Це — правда. Спробуєм, володарко, приготувати тебе, щоб ти їх зрозуміла.

Обличчя доньї Хуани заясніло надією. Але знову запанувала над собою.

— Чиніть, що треба... Але скажіть — і матимете.

Монфор похитав головою.

— Відмовити в науці тому, хто її просить, не сміємо. Але не можемо її продавати.

— Таж прохаєте в мене захисту?

— Прохаємо, королево, не купуємо.

Беата не слухала розмови. Що допоможуть їй усі науки й таємниці світу? Але вухо вловило:

— Одна з таємниць життя, володарко, у тому, щоб смерти не боятись, а бажати її, як початку вічного, щасливого життя. У хвилині найвищого поземного щастя слід шукати її...

Беата прислухалась уважніш:

„Може й справді не помилялась вона „тієї ночі“, коли ба-

жала собі смерти? Але... хіба вона одна така на світі, що живуть без життя?"

І знову н'би далекими хвилями докотились Монфорові слова про гріх тілесного кохання, що увязнює духа в путах матерії світу цього... „недосконалого, повного болів, лиха і зла... Бо ж, з Божого дозволу, в нім володіє диявол“.

— Так ось, — думала Беата, — пекельна безодня вже роззявляє свою пащу, саме біля її ніг... І мабуть я впаду в неї...

А замислена донья Хуана вже давно не вловлювала слів. Всі її думки крила та, головна: — „Вони знають таємницю життя і смерти“! Від них дізнаюся і я!

Хмари надій, як клуби пари, згортались і розгортались, підхопили Хуану й понесли, гойдаючи, як на хвилях. „Справді, це — так! Так говорять і патер Інніго — представник віри правдивої, так говорять і ці схиблені „чисті“ — єретики! Що ж, вічний Бог хіба не може й „цих“ ужити собі на славу?“... Й думки заходили одна за одну.

Може б ще й далі тривало послухання приходьків, якби несподівано — різкий Беатин рух не вирвав королеву з того виру розбіжних думок. Графиня цілою постаттю схилилась до вікна, й це повернуло Хуану до дійсності.

— Хочу пізнати науку вашу і... таємниці ваші. Залишайтеся серед поетів нашого двору. Здається бо мені, що я чую більше поезії, як філософії у ваших словах.

Донья Хуана злегка схилила голову, відпускаючи чужинців.

— Що так схвилювало найулюбленішу —, бо ж найсумнішу товаришку мою? — звернулась до Беати.

Графиня де Кастро вийняла з омонери табличку й швидко написала:

— Посланці з мого дому, з Бургосу.

— Тож іди, дитино, й скажи маркізі, що я звільнила тебе...

Лист випав із Беатиних рук. Зблідле обличчя аж злилося з білим мережаним коміром. Чи ж була така біла й прозора ліля душою, як тілом?.. На серце їй набігала щораз вища хвиля. Здавалось, що в ньому все бурлить, стогне й гуде, як в хуртовину корабель. Писала сестра Каталіна: запалення легенів, хвороба, що відобрала життя Дон Феліпе, поклала до ліжка й їхнього тата. Він не сподівається видужати, а тому наказує їй — Каталіні, не чекаючи закінчення родинної — по ньому — жалоби, з дозволу королеви, (котрій листа посилає одночасно) приспішити шлюб із Карльосом Лячердою.

...„за прикладом Химени, котра в тільки що вдягненій по батьковій жалобі, — писав ослаблю рукою дон Фернан — стала до шлюбу з Сидом. Не личить бо стародавньому родові бути без вождя“... „Тому ж що по мечі рід де Кастро вже не має нащадків в Іспанії — мусить це ім'я перейти, як наймення родове до нащадків Каталіні й Карліта, починаючи рід де Кастро — Лячерда.“... „Молодша ж сестра Беата, коли прийде на те Бо-

жий дозвіл, — принесе своєму чоловікові тільки честь союзу з давнім родом де Кастро і маєток, але не ім'я*...

Беата дивилась, як на далеких горах вгасав останній усміх дня, й здавалось їй, що то вгасає для неї останній проблиск надії.

„Що ж сталося такого непередбаченого, чого вона не знала?! Хіба могла вона надіятись, що стане Карльосовою дружиною? Та ж перед хвилиною сама написала собі в душі епітафію, що житиме без життя!“...

Дзвони з „Марії Діви Білої“ сповістили, що вмер ще один день. Мідяний хор з церкви de la Luz підхопив, а за ним ще інші: ...„esse ancilla Domini“...*

Так, іншого виходу нема. Беата схилила голову і враз остаточно вирішила: від цієї хвилини уважати себе за постулянтку босих кармеліток...

Сонце вже цілком сховалося за гори. Сірий, хирявий день над вечір зовсім захворів і счорнів. Холодний піт стікав з дерев і стріх, краплинки його падали на пожовкле листя й тихо хлипали, немов хтось безпорадний зрезигновано, без надії виливав свою повну жалів душу.

З подихом вітру від Толедських гір у дворян доньї Хуани прокинулась надія: чи не полегшає володарці в місті, що бачило розцвіт її молодого щастя? Може погляд на миле колись оточення поверне королеву до живого життя, розжене химерний сум*рк позагробових видінь? Може відвіє божевільно вперту думку, що мертвий Дон Феліпе воскресне та ще й... по таких довгим часі?! Раділи й тому, що принаймні мертвий пробуває в храмі, а не в безнастанній мандрівці. Відпочивали й дворяни так довго позбавлені найменших вигод життя.

Інес і Беата поверталися з прогульки. Коні їх попліч вступали на міст, а перед ним виростав силует соборної вежі, одинокої, а не подвійної, як буває звичайно. Був це палець св. Івана Христителя, що вказував на небо. Інес відшукала схований в зелені замок, біля річки, поза стінами міста. Промінь сонця торкнувся вікон і вони засяли разками самоцвітів.

— Замок Галіяни** вітає нас усміхом. Може з ласки Божої і ти, Беато, знайдеш здоров'я в Толеді. Я все прошу за тебе „Білу“ Діву.

Беата ледве помітно усміхнулась: знову почула полегшу, що її віднято дар слова. Скільки дрібної брехні, лукавства та виправдувань обминула вона за цих три тижні? Що відповіла б вона й тепер приятельці, коли завтра має статись така небуденна подія?! Най же мовчать її уста, як мусить мовчати серце!..

Коли другого дня в толедській катедрі скінчилась Божа Служба, ні патер Інніго, ні його асиста не відступили від вівтаря. Не встала з місця й королева. Тиша насторожилась безконечними

* „Ось я — слуга Господня“.

** Галіяна — дружина Карла Великого.

рядами статуй, що від тринадцятого століття зігнули коліна чи зіпяли руки в нерухомій молитві під склепіннями просторого храму.

З долішніх „stalla“*, що на їхніх спинках вирізьблене здобуття Гренади, підвівся Карльос Лячерда. Повільним, але певним кроком підійшов до вітваря, став навколішки й підвів очі на потемнілий від часу образ вирізьбленої з дерева постаті Мадонни. Як володарка, що за малолітнього Сина керує королівством, Пресвята Діва, уквітчана зорями, тримала Дитину-Ісуса на колінах.

Патер Інніго розкрив євангелію й урочисто, повільно й вразно прочитав :

— „Споконвіку було Слово, і Слово було в Бога“

Закрив святу книгу і, передавши її диякону, промовив до Карльоса:

— Тож знай, лицарю Божий: словом вяжеш себе. Добровільно, не примушено у стіп вітваря складаєш його. Уміє ж його шанувати. Скажи ж: чи любов твоя, що її на вітвар Божий як цвітку складаєш, свята і чиста?

— Така вона, — роздільно й голосно відповів Лячерда.

Легким тремтінням пробігло зворушення по придворних. Душі напнялись! Серця — на сторожі. Присяга лицаря дамі — *consolamento* завжди було закликком для присутніх:

— „*Sursum corda!*“ („Горі імієм серця“) — закликком, що підносив від буденної звичайної щоденности, яка присипала, як порох шляхи, ідеали й лет до них.

А Карльос, поклавши правицю на шпаду, до половини витягну з піхви, проказував слова присяги:

— „Перед обличчям Господнім і Марією Дивою, Володаркою Небесною, перед королевою нашою, королем і цілим двором складаю на вітвар святий, при твоєму, отче чесний, свідоцтві присягу: до останнього зідхання служити дамі своїй вчинками і життям. Їй присягаюся віддати на віки любов свою й пошану“.

— Як наймення дами твоєї, лицарю Божий? І чи приймає ж вона присягу твою?

— Перед Богом і людьми називаю наймення її з пошаною: Марія Беата де Кастро зветься вона на землі, а „Провідна зоря“ моя — імя її у вічності.

Домініканин повів очима по рядах двірських дам.

— Приймаєш ти присягу й службу лицаря свого, Маріє Беато де Кастро?

Беата вийшла з лавок. Спущений аж по уста чорний серпанок жалоби, як у всіх двірських дам, приховував її обличчя більш як до половини. Як молода до шлюбу, стала вона навколішки попліч Карльоса.

Домініканин взяв із таці подані йому дияконом дві обручки. Благословив, покропив свяченою водою перстені й одяг їх на

* Лави по обох боках вітваря по монастирських церквах, так званий „чернечий хор“, але — не „хори“.

руки лицаря й дами. Аколіти* вклали обоім до лівих рук розсвічені свічі, правиці ж обоіх священник прикрив своєю рукою.

— Освяченими офірними символами вічності на вічність зєднує вас Господь. Най любов і вірність, що їх обіцєте собі взаємно, буде вам світлом і підпорою на шляху до Світла Вічного, що в ньому зєднається навіки.

З хвилину голови обоіх були схилені. Потім помалу піднесли, повернулись у повний профіль, як на медалях, — одна до одної. Й зустрілись у поцілунку.

— Єдиним цим поцілунком дозволено вам обмінятись на землі, — лунали слова священника. — Можете кожне вступити в подружжя з іншими. Але — ніколи один з одним. Світло негаснуче най світить душам вашим.

Доторкнувся Євангелією рамена дами, потім — лицаря й дав поцілувати текст:

— „І Слово було у Бога споконвіку“.

Вклонившись віттареві й священникові, Беата й Карльос підвелись. Лячерда урочисто за руку провадив „свою даму“, щоб разом із нею вклонитися королеві. Коли проходили навами, соняшний промінь упав до ніг Карльоса, немов торкнувся його світляним пальцем. Лячерда інстинктивно підвів очі й вперся поглядом у кам'яну статую короля Санчо IV-го, — давнього ворога свого роду. Спертий на меч, кам'яний Санчо дивився суворо і сумно. Думкою Карльоса пролетіла історія цієї родинної боротьби за еспанський престол, що ним таки заволодів Санчо, небіж короля Альфонса X-го, дарма, що прямиий спадкоємець і син Альфонса X-го, Альфонс I-й де Лячерда, боював завзято за свої права, маючи за собою, крім права свого, ще й союзників короля Франції, Англії та „африканського палядина“ — Якова бен-Юсуфа**.

— „No madechado!“ (Не доказав!) — здавалось говорив кам'яний погляд Санча IV-го, повторюючи ті розпучливі слова, що з ними на устах помер перший Лячерда. І загрозою та осторогою зазвучали вони в повітрі...

*

Саме на передодні Св. Катерини ще звечора нагнало вихорем сині, зі споду підпечені, важкі хвами. Горами повиростали на обрії, оступили отік все місто, а потім почали на нього наступ лавами грізних велетнів, закутих у бронзові лати зо сталевими шоломами. Аж моторошно стало мешканцям Толєда, так тужно тривожились серця.

— Добре ж, як буде сніг, — запевняли старі люди. — Може впасти крига от такими шматками... — показували жажливі роз-

* Прислужники при богослужбі, як і міністранти.

** Див. „Хроніка дона Хуана-Мігуєля“ Том 51. „Biblioteca de Autores españoles“. Escrituras en prosa anteriores al Siglo XV, сторінки: 257 — 264.

міри й вираховували, за чиєї пам'яті вже приходила на край подібна біда.

Тратив рівновагу й фрай Антонію. Перед грізними ж, червоново-жовтими хмарами не стримував більше свого невдоволення, а тому його підборіддя ще дужче виїхало вперед.

— Господа спокушуємо, — повторяв францісканин. — Чи ж видана річ: звичайні собі грішники чуда воскресення не тільки вимолюють, а ще й певні, що воно таки станеться, мало дня не назначають, ніби місячні епакти встановляють.* Тож гнів Божий і збирається на марну зарозумілість і пиху нашу!

Дехто з духовства погоджувався мовчки з „розумними міркуваннями“ скептичного падре, але ж більшало й тих, що починали протестувати вже напів-голосно.

— Так, велить закон Святої Церкви, щоб тіло християнське було поховане в землі. Таж не допустимо, щоб „згори“ нарушувано канони церковні!

І, мов квіти напровесні, щодня розцвітали нові чутки:

— На чолі святої статуї Христа де ля Люс ясно бачили дякон та два священники справжні краплини свіжої крові...

— Хусточка в руках Матері Божої Семиболісної, що в каплиці, — кожного ранку наскрізь мокра! „Цілі бо ночі плаче Пресвята Діва“.

— Чорний крук влетів під час піднесення Святих Дарів до храму Марії Діви „Білої“ й тричі кричав. „А в крику тому можна було ясно розпізнати латинські слова — „РАХ! РАХ! РАХ!“ —...** Бо ж до вічного відпочинку вже давно час покласти вбоге тіло“.

Обережніші з царедворців намагались оминати патера Інніго де Санто Еспірито. Ясно ж було вже кожному: занадто вперту має він віру, й вже час було її трохи приборкати!.. Таж навіть і Святі Апостоли раз-у-раз сумнівалися! А, як же?! Не картавби їх тоді а тоді Господь, називаючи їх „маловірами“. А вже звісно: куди там нам! Найгірше ж, що така беззастережна віра ченця-домініканина підтримує мрії королеви, що її розум з великого жалю — збочив з правдивої дороги — це було кожному ясне.

Та патер Інніго „нічого не чув і не помічав“, бо ж „хто керує іншими, часто мусить не бачити, не чути, не розуміти, хоча б і бачив, чув та розумів“. Тому домініканин не помічав навіть тих „остовпілих вірників“, що зранку в день Св. Катерини з жахом дивилися на дон Феліпову труну.

А було з чого й зжахнутися...

Під масивним, кам'яним склепінням катедрі, в огнистому вінку свічок королівська срібна домовина була покрита, мов білою габою, тонкою верствою блискучого снігу-наморозі. Не падав він згори, бо ж це засвідчували всі ченці, що в нічній зміні молились до ранку над труною. Ні, сніг виступив із самої

* В Юліянському календарі, зміненому папою Григорієм XIII м. р. 1582, епактами звали „вік місяця“ — тобто число днів від появи молодика на небі.

** Мир!

труни, немов би його випотило набальзоване королівське тіло. Лежав довго й переливався та виблискував і палав в рухливій заграві розсвічених свічок, аж поки проказав від вітваря патер Інніго „Requiem aeternam“* наприкінці Служби Божої. Тоді враз сніг перетворився в краплини чистих сліз. Спочатку вони заливали цілу труну й дрібним частим дощиком впали на мармурові плити цяцькованої підлоги. Це ж плакало тіло померлого над своєю гркою посмертною долею:

— Блукати непохованим! — і вимагало похорону.

Однак донья Хуана ані тепер не хотіла зрозуміти, наче й не було цього ясного-преясного знаку! Вона, як мати над хворою дитиною, схилилась над замкненим віком труни, яку не відчиняли за першою тихою, неспіваною месою, бо:

— Дон Феліпе і за життя не любив уставати рано!

І вдова побожно притримувала тієї привички й щодо мертвого короля.

Обережно, немов боялась розбудити тяжко хворого, володарка витирала хусточками краплини з віка домовини й дбайливо натягала сама власноручно шите перлинами-сльозами прикривало на труну. Переляканим жестом:

— Не збудити!... Обережно! — затримала панів, що підійшли нечутним кроком, бажаючи допомогти королеві.

Потім відступила на крок. Оглянувшись, розстібнула фібулу своєї довгої, підбитої хутром, чорної оксамитової „манти“-плаща, скинула її й нею ще накрила труну поверх.

— Спи, Феліпе!

І рухом руки наказала ченцям молитися тихо, без слів...

Другого дня по „консоляменто“ майже вдосвіта вирушили одночасно Карльос і Беата. Тільки він поїхав до Бургосу, вона ж до Мадриду.

Бути на весіллі сестри рішуче відмовилась. Не про поземні бо весілля годиться думати невісті Христовій. Посвячуючи ж себе Господеві, мусить віддати Йому своє життя, щоб продовжив життя татові, — написала на листочку королеві.

Патер Інніго замислився. Добре знав обох сестер, любив їх, як вмів любити духовник виплекані ним з пупянку людські душі.

— „Покликання“... О, ні! Здається, тільки alta oratio (високі слова!).

Занадто пристрасно боронилась Беата проти всяких умовлювань — вичекати, чи бодай відложити свою постанову, хоча б до весілля сестри. Хіба ж раніш не мав нагоди помічати патер Інніго, що переважно тихо, непоквапливо й спокійно бороняться ті, хто відчув покликання? Щось надто багато було палкості в протесті німої красуні.

— „Чи то ж аж така глибока її рана?! — міркував домініканин, закінчивши свої чотки під аркадами „Крузієр“ — мана-

* „Відпочинок вічний“.

стиря Сан Хуан де льос Рейос. Дивився на широкий краєвид з блискуче-срібними меандрами Тахо, такий далекий, що на ньому не видно було живих істот. Тільки місто Сан-Мартіно серед цих вільних, самітніх просторів нагадувало про людей там, в далині, з їхніми такими ж здалеку непомітними особистими турботами й радощами. І на цім рожево-фіялковім полотні далин ніби розстилав патер дрібні факти — не факти, події — не події, обривки зауважень, окремі слова чи вираз поглядів, що ловив їх „на льоту“, а тепер так уважно їх переглядав. Чого останніми часами дон Карльос все дуже зближався до володарчиних поетів? Особливо ж... так, особливо ж з тими двома, новими? Тягла його приязнь до галузі з роду, що ставав йому близький?... Може. Тільки ж щось аж надто було в тім привабливе. Бо ж, навіть їдучи до Бургосу, випросив він дозвіл у володарки взяти їх обох з собою... „Окраса на тихе весілля—славні провансальські трубадури“!.. Але ж ми вже трохи чули їхні „окрасні“ співи...

Патер Інніго помацав у рукаві рясина Беатиного листа, зачепив за пояс вервицю й підійшов до великого круцифіксу на стіні. Своім звичаєм уважно подивився на роз'яття, ніби питаючись: — Чи справно роблю? — й пішов до своїх покоїв.

Тільки що взяв перо, — вчув поквалливо тверду вояцьку ходу важко обутого дужого чоловіка. Затримався прислухаючись. Брат Домінго — „охоронець дверей“ патера Інніго тихо сперечався з прихожим. Домініканин встав і відчинив двері.

Тримаючи крислатого бриля в руці, стояв перед ним раменистий атлет, Херонімо Діяс, Карльосів джура. З-під його сукняної довгої „капи“ виглядала шкуратяна, чужинецька одіж — „juste au corps“ а за поясом стирчав кинджал та була привішена — „мізерикордія“ — короткий, менший ніж. Високі, аж поза коліно, горішнім краєм розширені „лійкою“ чоботи, теж чужим звичаєм були припнуті ремінцями до поясу, щоб не спускались та не перешкождали в ході й у сідлі. То ж Херонімо навіть не мав часу впорядити себе, а прибув наквап, просто з сідла. Тільки дуже нагальна справа могла привести його до володарчиного сповідника, тільки загроза якоїсь небезпеки могла повернути його з дороги до Бургосу, куди він вчора лише відіхав з Карльосом із Толеда.

— Предостойний Падре!.. Прошу: вислухайте мене, як на сповіді. Благослови Свята Діва del Pilar донью Беату — ради неї я міг вернутись. З листом до неї послав мене Дон Карльос. Листа того я до рук власних доньї Беаті віддав, догнавши її в дорозі, й, вертаючи назад, заскочив до Толеда, до вашої милости. Рятуйте, найдостойніший отче, бо ж обома ногами стоїть над безоднею Карліто!

В хвилинах глибшого схвильовання чи болю старий слуга називав свого молодого пана довірливо-інтимно.

— Ах, Карліто, Карліто!.. Як би ж йому загрозувала небезпека видючої смерті, — то на те вистачало б і самого Хе-

роніма! Оборонив би! А тож збирається на гірше: паленим чути! Здалеку димом стосу заносить від тих нових романських труверів!

— Адон Карльос — з ними! Вже давно днювали й ночували в нас, та все свої мудрощі пекельні викладами. Все запевняють, що інак цілу, без винятків цілу науку Святої Церкви розуміти слід. Бо ж, мовляв, усе на шкоду людству, все поплутали священники наші. „Синами Беліссени“* ді правдиві сини Вельзевулові себе називають.

Патер Інніго відкинувся на спину фотелю:

— Так, в чім же річ, Херонімо?

— Як — в чім? Таки ж самі посудіть, отче всечесний, чи ж не сини дияволові, коли навчають мого Карліта й хреста святого стидатись?! „Знаком образи Божої“ — хрест називають!.. І той молодий, — Боже йому вибач, — ще ніби й теж де Кастро зветься, таж при мені такі слова вимовляв: „Ні, — каже — цим знаком я ніколи спасенний не буду!“ Себто „знаком хреста“... Чусте?...

Воскове обличчя патера Інніго не зміняло виразу, тільки ледве тремтіли ніздрі і в очах загорявся той, ніби роздмуханий з середини, вогник.

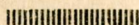
— Кажеш, і консолямента не визнають?... Як? — Поганська вигадка?

Обурення хуртовиною розгойдало Херонімове серце. Тремтіли кінчики білих вусів на обвітреному, смуглявому обличчі й, мов білий вогник, тріпотався маленький ромбик гострої борідки:

— Це ж, отче, так можна й лицарського звичаю, й святого побратимства не визнавати! Або ж можна дійти до того, щоб і меч не святити! Знаю: „святі не мечем, а вірою перемагали“, так і при свяченині меча говориться, але отче всечесний! Що ж буде зо світом, коли порушений буде хоча б той і найменший припис обичаїв лицарських?!..

За годину по тій розмові кілька їздців прудко вирушило з Толеда. У одного з них в подорожній торбині був лист до Карльоса Лячерди від маркізи де Алькораз. В тім листі маркіза перепрошала, що мусить зрушити його пляни. Мовляв, у метушні несподіваного Беатиного відїзду та через зміни, звязані з ним, маркіза так прикро забула, що „нові трубадури мають саме за три дні зявитись перед королевою, з власного володарчиного наказу. Як будуть вільні, маркіза пошле їх зараз знову до Бургосу, дон Карльосові, на найшвидчих конях і обовязково...

(Далі буде)

* Беліссена — кельт — іберійська богиня місяця. Деякі альбігойські роди вірили, що походять від неї.